

BAKGRUNN • KOMMENTAR

2

SETTE ET PUNKTUM: Med 50-årsjubileet for frigjøringen i mai tror kong Harald det er på tide å sette et punktum for de store markeringene av annen verdenskrig. Samtidig understreker han at vi ikke må glemme hva som skjedde i de fem årene. Gjør vi det, er det lett å havne i en tilsvarende situasjon igjen.

HJEMKOMSTEN: Kong Harald var bare åtte år da krigen sluttet. Nærmere fem år hadde han tilbragt i USA, i Washington DC. Kongefamiliens hjemkomst 7. juni 1945 «var som å komme til en annen verden». – Og for å si det som en åtteåring, det var forferdelig mye bråk utenfor, og jeg fikk ikke sove!

WIBECKE LIE, NTB

Kong Harald ler ved tanken, og forteller at familien måtte bo på Slottet den første tiden etter hjemkomsten. Det er den enorme jubelen utenfor han husker best – og som han den gangen oppfattet som et forferdelig bråk.

– Jeg hadde bodd mesteparten av mitt liv i Amerika, og husket ingenting fra mine tre første leveår i Norge. Men noe må det ha vært der, for da jeg kom til Skaugum første gangen etter krigen, gikk jeg rett opp til det som hadde vært mitt rom, uten å vite at det var der jeg hadde bodd tidligere.

Noen problemer innrømmer Kongen at det var den første tiden i et «nytt» land. Men problemene løste seg fort, og gledet over å være kommet hjem tok over.

– Jeg var hele tiden blitt fortalt om Norge, og at det var her vi hørte hjemme. Det var aldri noen tvil om at vi skulle tilbake hit. Hjemme – det var Norge, og vi snakket alltid norsk i familien mens vi bodde i USA.

” Min bestefars og fars opptrreden den gang er en av grunnpillarene det norske kongehuset står på ”

Åtte år gamle prins Harald var i den norske ambassaden i Washington da han den 9. mai fikk vite at krigen var slutt og at familien skulle hjem.

– De andre hadde nok fått vite det tidligere, forteller Kongen, som også husker at han feiret 17. mai det året på ambassaden. Kronprinsesse Märtha var allerede reist til London, mens de tre barna forlot USA noen dager senere.

Da prins Harald i London møtte sin dansktalende bestefar som han ikke hadde sett på fem år, hadde de problemer med å forstå hverandre.

– Men det løste seg raskt. Vi snak-

daværende omstendigheter. Her er det mye sår og vondt som ennå henger igjen, sier kong Harald alvorlig.

” Min far ringte vaktkommandøren på Skaugum og sa at nå måtte han skjerpe seg, for nå ble det krig! ”

– I april 1940 ble Norge regelrett «tatt på senga». Kan det skje igjen?

– Det tror jeg ikke. I dag har vi en helt annen mulighet til å følge med i hva som skjer. Det henger nok igjen et 9. april-syndrom hos mange nordmenn fortsatt, vi lovet jo oss selv i 1945 – aldri mer 9. april. Men dagens teknologi gir oss en helt annen mulighet til å vite hva som skjer rundt oss. Problemet er å tolke det som observeres, på riktig måte. Det var vel også egentlig problemet i 1940; man visste nok mye mer enn det man var villig til å tolke.

– Kong Olav fortalte meg at han om kvelden den 8. april 1940 hørte på norsk radio at det var senket båter i Øresund, og at det var båter på vei ut av Øresund. Så slo han over på dansk radio for å høre mer om dette, og hørte der at det var senket en båt utenfor norskekysten. Ombord i båten ble det sagt det var folk i «like klær», men ingenting ble nevnt om det som da hadde skjedd i Øresund. Da sa han at nå ble det krig; han var ikke i tvil.

Så vidt kong Harald vet ble det ikke gjort noen forberedelser på evakuering av kongefamilien denne kvelden.

– Men min far fortalte at han ringte vaktkommandøren på Skaugum og sa at nå måtte han skjerpe seg, for nå ble det krig! Senere bekreftet vaktkommandøren historien for meg. Det var nemlig Otto Bastiansen, senere rektor ved Universitetet i Oslo, som den kvelden var korporal og vaktkommandør på Skaugum. Jeg spurte ham om historien var sann, og det kunne han bekrefte, han husket historien godt, for-